

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 27

Рівне – 2016

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 27. – Рівне : РДГУ, 2016. – 283 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила - кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій - кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Киридон Алла - доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Жарна Криштоф - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Троян Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир - доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугасва Людмила - доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Жилюк Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Острів)

Майзер Роберт - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна - доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій - доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана - доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 7 від 24 червня 2016 р.

ISSN 2519–1942

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 червня 2016 р.)

**Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.**

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

ГЕНЕЗА СУСПІЛЬНО-ДУХОВНИХ ВИТОКІВ І ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СТАРООБРЯДНИЦТВА В УКРАЇНІ

Стаття є філософсько-релігієзнавчим дослідженням особливостей еволюції віровчення та релігійної практики старообрядництва в Україні. У роботі розкриваються ідейно-культурні, структурно-типологічні, світоглядно-доктринальні особливості старообрядництва в Україні, його становлення й еволюції.

Ключові слова: релігія, православ'я, старообрядництво, розкол, старовіри, стародруковані книги, єдиновірство, старообрядницькі приходи, білокриницька єпархія.

В статье показано, что функционирование в Украине старообрядческих течений, их удаленность от мировых центров богословско-научной мысли, общественно-гражданская предвзятость обусловили замедленность темпов его институционализации. Определено, что трансформация вероучения, приверженность к устоявшимся формам культовой практики и общинной жизни обусловили формирование в его среде социально-психологического типа верующего с высокой религиозной доминантой.

Ключевые слова: религия, православие, старообрядчество, раскол, староверы, старопечатные книги, единоверие, старообрядческие приходы, белокриницкая епархия.

Based on the analysis of religion Ukrainian believers Belokrynitskaya consent, established that the eschatological outlook - is the foundation of the old believer teaching in Ukraine. Ethics and life of old believers is based on the doctrine of the end of the world.

Key words: Old Belief, Orthodox religion, Split, Old Believers, Common Faith, old-printed books (books published in Russia before the 17th century), Old Belief parish, Bilokrynitsa church.

The paper reveals the ideological, cultural, structural and typological, philosophical, doctrinal features of Old Believers in Ukraine, its formation and evolution. Defined stage of transformation Old Believers, resulting from the process of its adaptation to the new conditions of operation.

It is proved that in the evolution of the Old Believer faith were particularly important historical, geographical and socio-political factors. Sources of beliefs and forms of ideological transformation of Old Believers in Ukraine and the analysis of its basic doctrinal and institutional models.

Proved that the functioning of the Old Believers in Ukraine currents and distances from the world centers of scientific and theological thought, socio-civic bias caused slowing its institutionalization. It was determined that the transformation of beliefs, adherence to established forms of religious practices and community life resulted in the formation of his social environment, psychological type of the believer with high religious dominant.

The analysis of the flow of Old Believers, their place in the social, spiritual and religious life, to predict the trends and dynamics of their development. Established process of institutionalization of the modern Old Believers in Ukraine at the level of religious consciousness, religious and non-religious relations. The analysis of state regulation of Old Believers Church in Ukraine.

Keywords: religion, Orthodox, Old Believers, split, conservatives, early printed books, commonness of religion, Old Believer parishes belokrynitskaya diocese

Неминуче повернення України в лоно цивілізованого світу, її орієнтація на європейські цінності надзвичайно актуалізують проблему визначення ролі старообрядництва в суспільному і духовному житті. Це питання ось уже не одне століття залишається дискусійним.

Місце старообрядництва в нашій історії і до тепер певною мірою не оцінене. Очевидно, що "сором'язливе" замовчування тих репресій і жорстоких гонінь, яких зазнали послідовники цієї конфесії і за часів царату, і за радянських часів мало свої як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. Вітчизняних наукових досліджень у цій царині практично не існує, а тому актуальність нашого дослідження не викликає сумнівів.

Хоча останнім часом в наукових періодичних виданнях друкуються роботи українських істориків, культурологів та філософів, котрі спеціально досліджують історію старообрядництва України, однак їхні праці мають локальний характер і в основному стосуються Південно-Західної України та сусідніх із нею регіонів: в цих працях акцентується увага більше на побутовій та культурній стороні життя старообрядництва. Серед них праці А. І. Федорової [6], старообрядництво Слобідської та Лівобережної України стало предметом дослідження Ю. В. Волошина [3;] та С. В. Таранця [4,5].

Осмилення причин проникнення, поширення та еволюції старообрядництва на українських землях набуває ефективності через детермінацію духовності соціуму в періоди функціонування даної течії. Ця особливість, з одного боку, засвідчує загальні еволюційні й концептуальні зміни світового старообрядницького руху, з іншого – історичні, генетичні, світоглядні особливості вітчизняного старообрядництва, спричинені соціально-політичним і культурним розвитком, духовними традиціями, релігійною ситуацією в Україні.

Важливим є те, що сучасна епоха ознаменувалася посиленням процесів взаємопроникнення етносів і національностей. Тому досить вагомо звучить питання про збереження власної ідентичності, коли у світі практично не лишилося розвинутих і водночас закритих суспільств. Для України цікавим прикладом винятку є відособлена етноконфесійна група росіян-старообрядців. Вони, незалежно від співжиття з різними національностями України, проносять крізь віки своє генетичне коріння і традиції, що жевріють багатством старовини.

Варто наголосити, що духовне життя України невід'ємне від релігійних традицій, що, як правило, асоціюються з християнством. Однією із конфесій, яка має давню і багату історію, є старообрядництво. Групи старовірів, в основному без попівських згод, котрі внаслідок переслідувань залишають Московське царство, з'явилися на території України ще в кінці XVII століття і мали до початку XX століття, як соціокультурний феномен помітний вплив на широкий комплекс чинників господарського, станового, культурного життя краю, були суб'єктом відчутних етнокультурних контактів з автохтонним населенням, відігравали суттєву роль у старообрядницькому світі загалом [2, с.202].

Зауважимо, що в сучасній Україні успішно діють громади старообрядців: найчисельнішою є представники попівської згоди – Руської Старообрядницької Православної Церкви, також значними є групи безпопівців. З чотирьох найбільших світових центрів старообрядництва – два знаходяться на території України – Біла Криниця Чернівецької області та Стародубщина на Чернігівщині. В цілому общини старообрядців різних толків проживають на території Одеської, Харківської, Житомирської, Тернопільської, Вінницької, Хмельницької, Херсонської областей, що дає підставу характеризувати Україну як представницький регіон старообрядництва в слов'янському світі.

Ми вважаємо, що поява старообрядців не була процесом відділення антицерковно налаштованих сектантів, запереченням інституту церковної ієрархії в цілому. Але світська влада, за мовчазного сприяння духовної, почала переслідування незгідних з церковною реформою. Масштаби утисків, за влучним зауваженням Зеньковського, можна порівняти з "гоніннями на перших християн у Римській імперії".

За слушним зауваженням Ю. В. Волошина, "масове переселення старовірів на територію Північного Лівобережжя розпочалося близько 1684 року, коли виникли слободи Деменка та Єленка, а завершилось — у 1710 році після заснування слободи Млинки. Майже усі слободи організовувались на землях козацької старшини і з її дозволу. Для заохочення переселенців їх звільняли від сплати податків і повинностей на 1 – 5 років" [3; с.24].

Зрозуміло, що така ситуація не могла подобатися автохтонному населенню. Місцевий люд усіяло намагався пригнічувати старообрядців – від звичайних скарг на їх представників до органів світської влади до побиття та насилля. Така ситуація стала можливою через те, що поява значної кількості старообрядницьких мігрантів призвела до загострення земельної проблеми в регіонах їх компактного поселення.

Однак, важливим є те, що основою такого протистояння були не релігійні причини (для українців притаманною була висока релігійна терпимість), а суто економічні. Такий конфлікт був можливим через те, що автохтонне населення регіону намагалось зберегти за собою право володіти сільськогосподарськими угіддями, не допустити старообрядців до захоплення ними нових земель. З іншої сторони, старообрядці прагнули забезпечити собі достойні умови життя на нових землях.

Документи канцелярії генерал-губернатора та Київського, Подільського й Волинського благочинних розкривають географію поширення старообрядців на території Правобережної України. Так, зі звіту Подільського цивільного губернатора 1832 року, видно, що найбільшими поселеннями старообрядців на території Подільської губернії, де проживало більше чотирьохсот чоловік, були Петраші – 427 чоловік, Борсків – 523 чол., Балта – 860 чол., від двохсот до чотирьохсот душ проживало в Шурі-Копіївській – 327 чол., Жуківцях – 249 чол., Літині – 228 чол, Пилипонівці-Бершадській – 324 чол. Менші за чисельністю громади старообрядців були у Женишківцях, Людавці, Перепиличному, Сорокодубах, Кряснянці, Курниках, Барі, Вінниці, слободі Матвійській, Ведмежому вушці, Куренівці, Шпикові та інших [5, с.139].

Більш ніж наполовину менше, ніж на Поділлі, – 15 місць компактного проживання старовірів за звітом Київського губернатора від 1832 року було зосереджено у Київській губернії. Хоча саме на території цієї губернії була найчисельніша громада старообрядців у місті Черкаси – 1475 чоловік. За Черкасами, проте – з суттєвим відставанням йшли такі населенні пункти: Київ – 331 – чол. та Красиївка – 326 чол. У решті поселень старообрядницькі громади були малочисельними та представлені такими населеними пунктами: Звенигородка, Сміла, Замоштя, слобода Спасова, Стрижівка, Чорнобильський Пустинно-Нікольський чоловічий монастир, Златопіль [4, с.156].

Акцентуємо увагу на тому, що якщо у Подільській та Київській губерніях ми спостерігаємо проживання старовірів компактними і чисельними поселеннями, то у Волинській – навпаки, при більшій кількості населених пунктів, у яких фіксуються старообрядці, питома вага останніх куди менша. Загалом у цій губернії старовіри проживали у 35 населених пунктах. На відміну від інших частин Російської імперії, старообрядці Волинської губернії походять з європейської півночі Росії – Помор'я. Географічне походження позначилося на віросповідній приналежності місцевих старовірів – вони в основному безпопівці або ж, як вони самі себе називають, прихожани Древлеправославної церкви [3, с.25].

Таким чином, виникнення та формування Старообрядницької церкви припадає на роки діяльності патріарха Никона. Церковний розкол і поява старообрядництва були феноменом Нового часу. Пошуки власного Бога, близького за духом та світорозумінням, призвели до того, що великі групи селян, а потім і міщан виходять зі складу ортодоксальної Православної церкви та приєднуються до старообрядництва.

Утративши надію змінити хід боротьби на свою користь, старообрядництво переходить у сферу суто релігійного протесту. Воно проклинає ненависну йому дворянську державу, проголосивши її царством Антихриста. Тим самим соціально-політичний протест був втілений у форму релігійного протесту, що веде убик від активної класової боротьби.

Отже, унікальність старообрядництва полягає в його основній ідеологемі – необхідності збереження у всій повноті православного обряду таким, яким він склався в руському православ'ї до середини XVII століття. В історії християнства неможливо знайти будь-який релігійний рух, в ідеології якого таке важливе місце займав

обряд. Саме цей факт слугував для багатьох релігійних діячів із середовища критиків старообрядництва причиною зневажливого ставлення до старообрядців.

Джерела та література

1. Абрамов Н. И. Задача и цель епархиальной миссии / Н. И. Абрамов // Волынские епархиальные ведомости. – 1904. – № 17. – С. 517–522.
2. Абрамов Н. И. Критический обзор старообрядческого австрийского священства / Н. И. Абрамов // Волынские епархиальные ведомости. – 1905. – № 7. – С. 203–214.
3. Волошин Ю. В. Древлеправославні християни в Україні. З історії розселення / Ю. В. Волошин // Людина і світ. – 2000. – № 7(475). – С. 24–27.
4. Таранець С. В. Старообрядство міста Києва та Київської губернії / С. В. Таранець. – К., 2004. – 352 с.
5. Таранець С. В. Старообрядчество Подолии / С. В. Таранець. – К., 2000. – 239 с.
6. Федорова А. І. Старообрядницькі общини Південної Бессарабії у XIX – першій половині XX ст.: історико-конфесійний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук : 07.00.01 / А. І. Федорова / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О., 2005. – 19 с.
7. Шахов М. О. Философские аспекты староверия. / М. О. Шахов. – М. : Третий Рим, 1998. – 207 с.

УДК 378.4(477-25)(091)

Тарас Самчук

СТАНОВЛЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ПРОСТОРУ В КИЄВІ (ДО ІСТОРІЇ ПЕРШИХ ПРИМІЩЕНЬ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА)

У статті розглядається історія перших приміщень Університету Св. Володимира в контексті формування університетського простору в Києві. Висвітлено подробиці побудови будинків та встановлено місце їх розташування в міському просторі Києва. Для цього були широко використані картографічні джерела. У дослідженні проаналізовано деталі орендних договорів щодо найму будинків для Університету Св. Володимира. Вказано, які колекції та структурні підрозділи університету розташовувалися у кожному з орендованих будинків.

Ключові слова: університетський простір, Київ, Університет Св. Володимира

В статье рассматривается история первых помещений Университета Св. Владимира в контексте формирования университетского пространства в Киеве. Освещены подробности строительства помещений и определено место их расположения в городском пространстве Киева. Для этого были широко использованы картографические источники. В исследовании проанализированы детали арендных договоров о найме домов для Университета Св. Владимира. Указано, какие коллекции и структурные подразделения университета располагались в каждом из арендованных зданий.

Ключевые слова: университетское пространство, Киев, Университет Св. Владимира

The history of the first facilities of St. Volodymyr University and its situation in the city in 1830-40s were not in the centre of special research before. That's why the first period of the university existing can't be fully described. For this reason, the aim of the study is to highlight the history of the first leased buildings of St. Volodymyr University in the context of the formation of university space. The term "university space" will be applied for describing all facilities of the university. This multi-concept will be specifically used to research the university's physical space (the area of university buildings). This article is the first attempt to describe university space in Kyiv through the locating university facilities on the city space. This is the first step of reconstructing of the university life in Kyiv and studding out what features of university and city communication were in that time. Particular attention was paid to the details of buildings construction. Information about the owners of facilities were also given in the article. Places of situation of university facilities in the city space of Kyiv were highlighted in this research. A lot of archived and cartographical sources were used for this purpose. The unknown archived documents were used in the article. The study analyzed details of lease contracts of employment of homes for St. Volodymyr University. The article indicates which collections and departments were located in each of the leased buildings. The main conclusions show that university covered big yards not only buildings. The facilities of university were located in different parts of the city. The main Kort's yard was situated in Lyvky. It was the centre of the university life in Kyiv for the first eight years of the university existence. The St. Volodymyr University started to expand very quickly, that's why a lot of new facilities were leased during the first period of the university history. The history of other buildings will be describes in the next articles.

Keywords: university space, Kyiv, University of St. Volodymyr

Останніми роками надзвичайно популярними стають дослідження університетського простору. Вітчизняні та зарубіжні дослідники приділяють значну увагу вивченню і реконструкції фізичного та культурного простору різних університетів [4,17,42,47,55,56,57]. Актуальність даного дослідження зумовлюється тим, що історія простору Університету Св. Володимира, особливо на початковому етапі існування навчального закладу, окреслюється лише в окремих публікаціях. Дану розвідку ми пропонуємо розпочати з висвітлення історії будинків, в яких розташовувався навчальний заклад у перші роки своєї діяльності.

Розпочинаючи дане дослідження, вважаємо за доречно надати короткий огляд історіографії даної проблеми. Отже, до історії приміщень Університету Св. Володимира періоду 1833-1842 рр. неодноразово зверталися

З М І С Т

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Чорний В. ЯРОСЛАВ МУДРИЙ – ЯК ДЕРЖАВНИЙ МУЖ ТА ФУНДАТОР ЦЕРКВИ.....	3
Гузюк М. КИЇВСЬКА РУСЬ І ПОЛОВЕЦЬКА ОРДА ХІ – ПОЧАТКУ ХІІІ СТ.	7
Ващук Д. ДО ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ОСОБИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХV – ПЕРШОЇ ТРЕТИНА ХVІ СТ. У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОУПРАВЛІННЯ	11
Блануца А. СТАРОСТИ/НАМІСНИКИ/ДЕРЖАВЦІ У СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ В «УКРАЇННИХ» ЗАМКАХ КІНЦЯ ХV – СЕРЕДИНИ ХVІ СТ.	15
Паславська Н. КРАВЕЦЬКИЙ ЦЕХ У ЛЬВОВІ В ХVІ–ХVІІІ СТ.: МАЙСТРІВСТВО ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КАР’ЄРИ РЕМІСНИКА.....	19
Гурбик А. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ В СІЛЬСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В КОНТЕКСТІ АГРАРНОЇ РЕФОРМИ ХVІ СТ.	24
Вирський Д. МОНАСТІРСЬКІ МАЄТНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІСЦЕВЕ УПРАВЛІННЯ ТА САМОВРЯДУВАННЯ НА КРЕМЕНЧУЧЧИНІ ПІСЛЯ КОЗАЦЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ СЕРЕДИНИ ХVІІ СТ.	29
Мишков В. ГЕНЕЗА СУСПІЛЬНО-ДУХОВНИХ ВИТОКІВ І ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СТАРООБРЯДНИЦТВА В УКРАЇНІ	33
Самчук Т. СТАНОВЛЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ПРОСТОРУ В КИЄВІ (ДО ІСТОРІЇ ПЕРШИХ ПРИМІЩЕНЬ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА).....	35
Приймак В. МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ – МЕЦЕНАТ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА ТА КУЛЬТУРИ	42
Журавльова С. НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ У 1921 – 1922 РР.	47
Скіра Ю. ПЕРЕЖИВАННЯ ТРАГЕДІЇ ГОЛОКОСТУ МИТРОПОЛИТОМ АНДРЕЄМ ШЕПТИЦЬКИМ У СВІТЛІ СПОГАДІВ ОЧЕВИДЦІВ	50
Мазурок О. ЖІНКА-ЖЕРТВА В УМОВАХ ПРИМУСОВОГО ВИВЕЗЕННЯ НА РОБОТИ ДО НІМЕЧЧИНИ	54
Urban M. Z DRUGIEJ STRONY GRANICY. LWÓW; MIASTO-MIT JAKO PODSTAWA WSPÓŁCZESNEJ TOŻSAMOŚCI UKRAIŃSKIEJ	58
Бутинський В. ІНСТИТУАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПРАВОСЛАВ’І УКРАЇНИ ПОЧАТКУ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ	65
Шугасва Л. ТЕОКРАТИЧНІ ВИЯВИ НЕОХРИСТИЯНСЬКИХ РЕЛІГІЙНИХ УТВОРЕНЬ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	70
Гурський Д. НЕТРАДИЦІЙНА РЕЛІГІЙНІСТЬ В УКРАЇНІ ЯК ПРОЯВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ	74
Ворон Оксана ВИТОКИ ТА ПРОЯВИ КАТОЛИЦЬКО-ПРАВОСЛАВНОГО ПРОТИСТОЯННЯ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	77
Ворон Олена РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ВИДОЗМІНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН	83

Любарець А. «НЕІНСТРУМЕНТАЛІЗОВАНИ» РАДЯНСЬКІ СВЯТА: СУСПІЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ ТА ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ (2005-2015).....	88
Kundeus O. UKRAINE'S EUROINTEGRATION CHOICE AS ONE OF THE CAUSES OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR.....	94

РОЗДІ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Павленко І, Шульга С. ГЛАДІАТОРСЬКІ ШКОЛИ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ.....	99
Зетеишвили И. ВИЗАНТИЯ И ГРУЗИЯ.....	102
Озимчук О. ЗАВОЮВАННЯ АНГЛІЇ НОРМАНДЦЯМИ І ПРАВО КИЇВСЬКИХ КНЯЗІВ НА АНГЛІЙСЬКИЙ ПРЕСТОЛ	105
Циватий В. ІТАЛІЙСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ В ОСОБИСТОСТЯХ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ І ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ДАНТЕ АЛІГ'ЄРІ (1265-1321) (ІСТОРИКО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА РЕТРОСПЕКТИВА)	111
Шуткова Н. ПЕЧНЫЕ ИЗРАЗЦЫ XVII В. КАК ИНДИКАТОР ИЗМЕНЕНИЯ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ ОБСТАНОВКИ НА ПОГРАНИЧЬЕ ВКЛ И МОСКОВСКОГО ГОСУДАРСТВА	117
Константинов В. О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОЛЬСКО-МОЛДАВСКОГО КОНСОРЦИУМА ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОРОХА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XVII ВЕКА	123
Биков О. БОНАПАРТИЗМ ЯК ТИП ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)	128
Мороз В. КНЯЗЬ О. ГОРЧАКОВ НА ЧОЛІ МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ РОСІЇ	130
Матусевич К. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗОЛОТОГО СТАНДАРТУ ТА МЕТАЛІСТИЧНИХ РЕФОРМ XIX СТ.	133
Федорчук О. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В СЕРЕДИНІ XIX СТОЛІТТЯ.....	137
Косяк С. ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШИХ НІМЕЦЬКИХ КОЛОНІАЛЬНИХ ТОВАРИСТВ І СОЮЗІВ (70-ТІ – ПОЧАТОК 80-Х РОКІВ XIX СТ.)	140
Яремко К. ПОЛІТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ПОЛІТИЧНОЇ ПОЛІЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ.....	144
Валюх Л., Плюта Н. АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКЕ КОЛОНІАЛЬНЕ СУПЕРНИЦТВО У ЄГИПТІ (1881-1890 pp.).....	147
П'ятничук Т. ДОКТРИНА «ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ» ДЖ. ХЕЯ ТА ПЕРША СПРОБА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	152
Лавринович Д. НАЦІОНАЛЬНЕ РОЗВИТТЯ БЕЛОРУСІВ В ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ «БЕЛОРУССКОГО ОБЩЕСТВА» (1908 – 1915 гг.)	157
Щавлінський М. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА І НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІЛОРУСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ОДЕСІ В УМОВАХ АВСТРО-НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1918 Р.).....	162
Гуменюк О. ШЛЮБНА ОБРЯДОВІСТЬ В СРСР: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ	165
Іванов В. ІНОЗЕМНА ДОПОМОГА ФІНЛЯНДІЇ ПІД ЧАС «ЗИМОВОЇ ВІЙНИ» 1939-1940 pp.	167
Brailian Y. ANGLO-AMERICAN CARIBBEAN COMISSION (1942 – 1946) AND BRITISH COLONIAL REGYME IN WEST INDIES.....	169

Субот О. ПРОЦЕС ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПАРТІЙНОГО АПАРАТУ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ У 1953 – 1968 РР. ТА УЧАСТЬ У НЬОМУ А. НОВОТНОГО.....	176
Ларькіна Л. УПОВНОВАЖЕНІ РАДИ В СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ТА РАДИ У СПРАВАХ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР І КОМІСІЇ СПРИЯННЯ ПО ДОТРИМАННЮ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕЛІГІЙНІ КУЛЬТИ ПО РІВНЕНСЬКІЙ ТА ВОЛИНСЬКИХ ОБЛАСТЯХ (1960-1975 РР.)	182
Лесняк В. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «КОНСОЛІДАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ» У СУСПІЛЬНИХ НАУКАХ	187
Кузьмич О. АДАПТНІСТЬ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ З ВОЛИНИ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА (1991-2008 РР.).....	190
Санжаревський О. ПРИКОРДОННІ ВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА РУБЕЖІ ХХ – ХХІ СТОЛІТЬ.....	195
Яроцький П. ДОМІНАТНІ ПОДІЇ 2016 Р. В ПРАВОСЛАВНОМУ І КАТОЛИЦЬКОМУ СВІТІ	198

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Федоришин М. БІБЛІОТЕКА ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО МОНАСТИРЯ У 1600 РОЦІ	204
Шерстюк Р., Стоколос Н. «БЛАГОЧЕСТЯ І ОСВІТА»: ПРОСВІТНИЦЬКІ ІДЕЇ ЙОСИФА ДЕ КАЛАСАНСА ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ ВОЛИНИ (XVII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)	208
Мілясевич І. ДВОРЯНСЬКІ ПОВІТОВІ УЧИЛИЩА ВОЛИНИ (ДРУГА ЧВЕРТЬ XIX СТОЛІТТЯ)	215
Леснича П. НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ МЕШКАНЦІВ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)	224
Грималюк О. БЛАГОДІЙНІСТЬ ДУХОВЕНСТВА І МОНАСТІРІВ ВОЛИНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.	228
Скібчик А. НІМЦІ НА ВОЛИНІ У КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.	233
Бородинська Л. СТАНОВЛЕННЯ СПІЛЬНОТИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН У РІВНОМУ (1916 – 1939 РР.)	235
Омельчук Н. МІСТО РІВНЕ В УМОВАХ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941-1944 РР.).....	240
Березняк В. ФОРМУВАННЯ АНТИРЕЛІГІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РІВНЕНЩИНИ В ДОБУ «ЗАСТОЮ»	246
Мартинчук С. СОЦІАЛЬНІ ВЗАЄМИНИ ПІДПРИЄМЦІВ ТА РОБІТНИКІВ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ	250
Булига І. INTER-ORTHODOX RELATIONS IN THE RIVNE REGION IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGES OF MODERNITY	256

РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

Озимчук О. ВИЗНАЧНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ІСТОРИКИ РАННЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	261
--	-----

Левкович Ю.

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЛЬГЕЛЬМА фон ГАБСБУРГА:
ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ..... 266

Невинна Г.

НІМЕЦЬКО-ФІНСЬКІ ВІДНОСИНИ 1933-1939 РР.: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ЗРІЗ..... 268

Постоловський Р.

«ПРАЗЬКА ВЕСНА» 1968 Р. В АНГЛОМОВНІЙ ЗАХІДНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ 273

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Галуха Л.

УТВЕРДЖЕННЯ ІДЕЙ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У РІВНОМУ
(Рец.: Зерна пам'яті. Історія церкви євангельських християн-баптистів Рівного
(з нагоди 100-річчя) / Упорядник: Л. Шевчук. – Рівне : Дятлик М., 2016. – 424 с.) 276

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 278

ЗМІСТ 280

ISSN 2519-1942



НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 27

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Вікторія Кравчук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2016 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обл.-видав. арк. 39,7. Замовлення № 196/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

А 43 **Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії**: Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 27. – Рівне : РДГУ, 2016. – 283 с.

УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016